

รายงานผลการถอดบทเรียน
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี 2563
ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ตำบลวังประจัน
อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

จัดทำโดย
กลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล
กรมส่งเสริมการเกษตร

คำนำ

เอกสารการถอดบทเรียนฉบับนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบอินทรีย์ ซึ่งเป็นการทำการเกษตรแบบปลอดภัยในรูปแบบหนึ่ง โดยทางคณะผู้จัดทำ ได้คัดเลือกนางกาญจนา ปานาเลน เกษตรกรต้นแบบด้านเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นเจ้าของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ (ศูนย์เครือข่าย ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร) ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล เป็นผู้รับการถอดบทเรียน โดยการถอดบทเรียนครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ แรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรต้นแบบ ตลอดจนขั้นตอน วิธีการ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรคในการทำเกษตรอินทรีย์

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา ชุมชน และบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ รวมถึงหน่วยงานราชการและภาคเอกชน จะใช้ในการศึกษาข้อมูลต่อไป

คณะผู้จัดทำ
สิงหาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ	ข
1. ประวัติของเกษตรกรต้นแบบ.....	1
2. ลักษณะภูมิสังคมของพื้นที่ตั้งศูนย์เรียนรู้	1
3. ประวัติในการทำการเกษตรและแรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย	1
4. ขั้นตอน และกระบวนการในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	2
5. การจัดการด้านผลผลิตและการตลาด	5
5.1 การจัดการดินและปุ๋ย.....	5
5.2 การจัดการเมล็ดพันธุ์และการขยายพันธุ์	5
5.3 การบริหารจัดการศัตรูพืช	5
5.4 ผลผลิตและผลิตภัณฑ์.....	5
5.5 การตลาดและการจำหน่าย.....	6
6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	7
7. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข	7
8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	7
9. การขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่น	7
ภาคผนวก	8

การถอดบทเรียน ศพก. หัวข้อ “เกษตรกรปลอดภัย”

1. ประวัติของเกษตรกรต้นแบบ

นางกาญจนา นาปาเลน เกษตรกรต้นแบบด้านการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2514 ปัจจุบันอายุ 50 ปี พื้นเพเป็นคนจังหวัดลำปาง ย้ายภูมิลำเนาตามคู่สมรสมาที่จังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นับถือศาสนาอิสลาม ปัจจุบันประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ภายใต้ชื่อว่า “ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ตำบลวังประจัน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล”

2. ลักษณะภูมิสังคมของพื้นที่ตั้งศูนย์เรียนรู้

ที่ตั้ง : ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ตำบลวังประจัน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 2 ตำบลวังประจัน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

พิกัด : Latitude : 6.766346 Longitude : 100.143891

UTM X : 626414 Y : 748068 Zone 47N

ประชากรในอำเภอกวนโดน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 96 ศาสนาพุทธและอื่นๆ ร้อยละ 4 ลักษณะพื้นที่ของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ เป็นที่ราบระหว่างภูเขา มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ล้อมรอบด้วยภูเขากระจัดกระจายอยู่ทั่วบริเวณพื้นที่อำเภอกวนโดน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น การทำสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน และการปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน

มีลักษณะภูมิอากาศร้อนชื้นแถบเส้นศูนย์สูตร คือ อากาศร้อนชื้น ฝนตกชุก มี 2 ฤดูกาล ได้แก่ (1) ฤดูร้อน ช่วงฤดูร้อนมีระยะสั้น เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม - เมษายน ในช่วงนี้อาจมีฝนตกบ้าง เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือแต่ไม่มากนัก ส่วนมากจะตกในช่วงเดือนมีนาคม และเดือนเมษายน และในเดือนมีนาคมจะมีอากาศร้อนที่สุด (2) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - ธันวาคม ในช่วงฤดูฝนฝนจะตกมากติดต่อกันโดยตลอด แต่อาจจะมีบางปีที่เกิดฝนทิ้งช่วง ในเดือนตุลาคมจะมีฝนตกมากที่สุด ทั้งนี้ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเกิดจากมหาสมุทรอินเดีย เข้าสู่แผ่นดินใหญ่

3. ประวัติในการทำการเกษตรและแรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

ก่อนที่นางกาญจนา นาปาเลน “เกษตรกรต้นแบบ” จะมีการประกอบอาชีพการเกษตรนั้น ได้ทำงานเป็นพนักงานบัญชีที่บริษัทคลังน้ำมันแห่งหนึ่ง จนเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2551 ได้ลาออกจากบริษัทดังกล่าวเพื่อทำการเกษตร ซึ่งในตอนนั้นเกษตรกรต้นแบบ มีแนวคิดที่ว่า “เราเป็นลูกเกษตรกร ก็อยากกลับมาเป็นเกษตรกร” ซึ่งเริ่มต้นจากการโค่นสวนยางพารา แล้วปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชผสมผสาน บนเนื้อที่ 10 ไร่ พร้อมกับการขุดร่องน้ำในสวนเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร ซึ่งพืชที่ปลูกมีหลากหลาย ได้แก่ กระท้อน มะพร้าวแก่ มะพร้าวน้ำหอม เงาะ ลองกอง และกล้วย พร้อมทั้งการเลี้ยงแพะและโคพื้นเมือง แต่ประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนหญ้าอาหารสัตว์ จึงเลิกเลี้ยงไป

โดยการเริ่มต้นการทำการเกษตร ได้มีการศึกษาเรื่องการปลูกพืชแบบผสมผสาน จากนายสาและหมาดป็นจอร์ (ประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล ในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นเกษตรกรต้นแบบ และมีแปลงเป็นแหล่งเรียนรู้แก่บุคคลภายนอก

เมื่อเริ่มทำการเกษตร เกษตรกรต้นแบบมีรายได้หลักจากการจำหน่ายมะพร้าว น้ำหอม และมะพร้าว กะทิ ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนในทุกวัน นอกจากนี้ยังมีรายได้จากเงาะ ลองกอง และกระท้อน ในช่วงฤดูการผลิตผลไม้ โดยเน้นการผลิตพืชที่ปลอดภัยเป็นหลัก

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2552 เริ่มมีความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ และการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์โดยเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวนั้น ต้องเน้นการผลิตในปริมาณมาก การแข่งขันทางการตลาดสูง แต่ได้ผลตอบแทนต่ำ ซึ่งแตกต่างจากการทำเกษตรแบบอินทรีย์ ที่เน้นการผลิตสินค้ามีคุณภาพ ไม่ได้มุ่งเน้นการผลิตที่ปริมาณมาก แต่สามารถจำหน่ายได้ราคาสูงและสามารถกำหนดราคาได้เอง เกษตรกรต้นแบบจึงได้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต การเพิ่มชนิดพืชให้มีความหลากหลาย เกื้อกูลกันภายในพื้นที่การเกษตร โดยได้รับคำแนะนำในการปรับเปลี่ยนจากเจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร และในปี พ.ศ. 2554 ได้มีการยื่นขอรับการตรวจประเมินการผลิตพืชอินทรีย์และระบบการจัดการคุณภาพ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) ต่อกรมวิชาการเกษตร

ในปี พ.ศ. 2555 นางกาญจนา ปานาเลน ได้รับการรับรองมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP พืช) ดังนี้ ลองกอง จำนวน 1 ไร่, เงาะ จำนวน 2 ไร่ และมะพร้าว น้ำหอม จำนวน 1 ไร่ และต่อมาในปี พ.ศ. 2556 ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ประเภทการรับรองแหล่งผลิต บนพื้นที่รวม 3.25 ไร่ ประกอบด้วยพืช 5 ชนิด ได้แก่ เงาะ มะพร้าว น้ำหอม ลองกอง มังคุด และกระท้อน ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มาจนถึงปัจจุบัน

4. ขั้นตอน และกระบวนการในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

สำหรับขั้นตอนในการขอรับรองการผลิตพืชอินทรีย์นั้น ไม่ได้มีความยุ่งยากโดยเกษตรกรสามารถยื่นสมัครและขอรับเอกสารมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 - 8 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ทั่วประเทศ หรือที่สำนักงานเกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร ทั่วประเทศ เมื่อมีการขอตรวจรับรองแล้วจะมีเจ้าหน้าที่คำแนะนำก่อนมีการตรวจประเมิน และเมื่อเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบแปลงผลิตพืชและรายงานผลการตรวจต่อคณะกรรมการรับรองแปลงผลิตพืชอินทรีย์แล้วนั้น แปลงที่ผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จะได้ใบรับรอง และเกษตรกรสามารถนำไปรับรอง/เครื่องหมายรับรองไปใช้ได้

ซึ่งแนวทางปฏิบัติในการผลิตพืชอินทรีย์ตามมาตรฐานนั้น ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต แปรรูป แสดงฉลาก และจำหน่ายผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และข้อกำหนดต่าง ๆ จากหน่วยรับรอง (Certification Body) ของกรมวิชาการเกษตร ประกอบด้วยข้อกำหนด 10 ประการ เพื่อให้ได้การรับรองการผลิตพืชอินทรีย์ ดังนี้

1) พื้นที่และแหล่งน้ำ

1.1) เป็นพื้นที่ที่ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมี หรือโลหะหนัก ไม่ติดกับโรงงาน ที่ทิ้งขยะ หรือเขตชุมชน

1.2) ไม่ควรอยู่ติดแปลงปลูกพืชที่มีการใช้สารเคมีในอัตราสูง ยกเว้นมีพื้นที่มากเพียงพอสามารถทำแนวกันชนป้องกันได้

1.3) ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนพื้นที่มาผลิตพืชอินทรีย์ หากเป็นการผลิตพืชล้มลุก พืชผัก ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยน 12 เดือน การผลิตพืชยืนต้น ไม้ผล ต้องใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยน 18 เดือน

1.4) แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตพืชอินทรีย์ การทำความสะอาดผลผลิต และอุปกรณ์ที่ใช้ หรือที่เกี่ยวข้องในการผลิต จะต้องเป็นน้ำสะอาด โดยแหล่งน้ำอาจมาจากน้ำใต้ดิน สระ แม่น้ำลำคลอง

หรือน้ำชลประทานก็ได้ แต่จะต้องไม่มีความเสี่ยงในการปนเปื้อนสารพิษ โลหะหนัก หรือเชื้อจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโทษ

2) การวางแผนการจัดการ

การผลิตพืชอินทรีย์ต้องมีมาตรฐานการและการปฏิบัติป้องกันการปนเปื้อนที่ชัดเจน ทั้งทางดิน น้ำ อากาศ และเครื่องมือทางการเกษตร เช่นการทำคันดิน ร่องน้ำ ปลูกพืชเป็นแนวกันชน และการทำความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้งาน มีการวางแผนระบบการผลิตพืช รวมทั้งเลือกระบบปลูก และชนิดพืชให้เหมาะสมกับ ฤดูกาลผลิต และสภาพพื้นที่ ได้แก่ เลือกใช้พันธุ์ต้านทาน การปลูกพืชผสมผสาน การปลูกพืชร่วมพืชแซม ในพื้นที่ หรือใช้ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน

2.1) ระบบปลูกพืชร่วมและพืชแซม

ปลูกพืชผักร่วมกันหลายชนิดในพื้นที่ โดยต้องคำนึงถึง วิธีปฏิบัติ การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวและอายุเก็บเกี่ยว เพื่อไม่ทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของการให้น้ำ การกำจัดวัชพืช และการเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แก่ การปลูกพืชผักอายุสั้น แซมระหว่างแถวของพืชผักอายุยาว เช่น การปลูกกะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ผักกาดขาวปลี ฯลฯ แซมด้วยผักอายุสั้น เช่น ผักกาดฮ่องเต้ กวางตุ้ง และคะน้า

2.2) ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน

ไม่ปลูกพืชผักชนิดเดียวกันหรือตระกูลเดียวกันติดต่อกันในพื้นที่เดิม จะช่วยลดการระบาดของเชื้อทำลายของโรคและแมลงได้

3) เมล็ดพันธุ์และส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์

3.1) ห้ามใช้พันธุ์พืชที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรม และหรือผ่านการฉายรังสี

3.2) เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ควรมาจากกระบวนการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ยกเว้นในกรณีที่พืชชนิดนั้นยังไม่มีการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์

3.3) ในช่วงระยะเริ่มต้นของการผลิตพืชอินทรีย์สามารถใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตจำหน่ายโดยทั่วไปได้แต่ห้ามนำมาคลุกหรือจุ่มสารเคมีก่อนปลูก

4) การจัดการและปรับปรุงบำรุงดิน

4.1) เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ และวัสดุปรับปรุงบำรุงดินตามที่มาตรฐานกำหนดรวมทั้งต้องมีการปฏิบัติ และมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

4.2) เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยปุ๋ยพืชสด เช่น ปอเทือง หรือถั่วพุ่ม ช่วงออกดอกทำการตัดหรือไถกลบลงดินเพื่อให้ย่อยสลายปลดปล่อยธาตุอาหาร แล้วจึงปลูกพืชผัก

4.3) เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและพืชด้วยปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือน้ำหมักชีวภาพจากการหมักไข่ นม หอย ปลา พืชผัก ผลไม้

5) การจัดการศัตรูพืช

มีมาตรการ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช (โรง แมลง และวัชพืช) ที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ ส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ รวมทั้งในระบบการผลิตพืช ที่สอดคล้องตามมาตรฐานกำหนด เช่น ใช้การจัดการศัตรูพืชแบบชีววิธี สารธรรมชาติจากพืช วิถีกล และวิถีเขตกรรม

6) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

- 6.1) ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ในหลักการจัดการเก็บเกี่ยว
- 6.2) สถานที่ปฏิบัติงานมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ
- 6.3) ไม่นำผลผลิตพืชทั่วไปมาปะปน
- 6.4) วัสดุที่ใช้บรรจุและพาหนะที่ใช้ในการขนย้ายผลิตผลมีความเหมาะสม

7) การบรรจุหีบห่อ การเก็บรักษาและการขนส่ง

- 7.1) สถานที่บรรจุหีบห่อ ภาชนะบรรจุและขั้นตอนการบรรจุหีบห่อ ผลิตผลพืชอินทรีย์ สะอาด ถูกสุขอนามัย ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนสารเคมี โลหะหนัก จุลินทรีย์ ที่ทำให้เกิดโทษ
- 7.2) มีการบรรจุหีบห่อผลิตผลพืชอินทรีย์ที่ไม่ปะปนกับผลิตผลทั่วไป
- 7.3) ควรเลือกวัสดุหรือบรรจุภัณฑ์ ที่ย่อยสลายทางชีวภาพได้ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้
- 7.4) มีการบ่งชี้ที่แสดงถึงการแยกผลิตผลพืชอินทรีย์ออกจากผลิตผลพืชทั่วไปอย่างชัดเจน
- 7.5) สถานที่เก็บรักษาผลิตผลพืชอินทรีย์ มีพื้นที่เพียงพอ สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี และสามารถป้องกันจุลินทรีย์ แมลงและศัตรูพาหะนำโรค
- 7.6) มีการเก็บรักษาผลิตผลไม่ให้ปะปนกับผลิตผลทั่วไป และแยกผลิตผลพืชอินทรีย์ออกจากผลิตผลพืชทั่วไปอย่างชัดเจน
- 7.7) ภาชนะบรรจุ และพาหนะในการขนส่งสามารถป้องกันความเสียหายของผลิตผล และการสูญเสียความเป็นอินทรีย์
- 7.8) มีการป้องกันความเสียหายของผลิตผลและการสูญเสียความเป็นอินทรีย์ระหว่างการขนส่ง

8) การบันทึกข้อมูลการผลิต

- 8.1) มีบันทึกหลักฐานและ /หรือเอกสารแสดงการผลิตพืชอินทรีย์แยกจากการผลิตพืชทั่วไปอย่างชัดเจน
- 8.2) มีการจัดทำประวัติ แผนที่ แผนผังฟาร์มที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน
- 8.3) มีการจัดทำแผนการผลิตและจดบันทึกการปฏิบัติงานภายในฟาร์มที่มีข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการผลิตพืชอินทรีย์ ได้แก่ การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว การผลิตอย่างต่อเนื่องครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน

9) การทวนสอบ

- 9.1) มีการบันทึกหลักฐานและ /หรือเอกสารที่สามารถทวนสอบได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต
- 9.2) มีการจัดเก็บบันทึกและ/ หรือเอกสารการผลิตไว้ตรวจสอบอย่างน้อย รอบการรับรอง

10) การแสดงฉลากและการนำไปใช้

เมื่อปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และข้อกำหนด 1 - 9 แล้วจะได้รับใบรับรองและเครื่องหมายรับรองโดยสามารถนำไปใช้ในการแสดงฉลาก ตามรายละเอียดดังนี้

- 10.1) ใช้ใบรับรองแสดงหรือกล่าวอ้างเพื่อการจำหน่ายตรงกับชนิดพืชที่ได้รับการรับรองในแปลงปลูก

10.2) ปริมาณผลผลิตที่จำหน่ายจะต้องสอดคล้องกับปริมาณผลผลิตที่เก็บเกี่ยว

10.3) ขนาดพื้นที่ปลูกในใบรับรองจะต้องเท่ากับขนาดพื้นที่ปลูกจริง

ทั้งนี้เมื่อได้รับการรับรองการผลิตพืชอินทรีย์แล้ว ยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ทั้ง 10 ข้ออย่างเคร่งครัด เพื่อขอต่ออายุการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทุก ๆ ปี

5. การจัดการด้านผลผลิตและการตลาด

5.1 การจัดการดินและปุ๋ย

สำหรับการจัดการด้านดินปุ๋ย และความอุดมสมบูรณ์ของดินนั้น ทางเกษตรกรต้นแบบมีการเรียนรู้จากการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งทำให้ทราบว่าพืชแต่ละชนิด มีความชอบและความเหมาะสมของลักษณะดินที่แตกต่างกัน ซึ่งแนวทางการบำรุงดินสามารถปฏิบัติได้หลากหลาย ดังนี้

1) ใช้การหมักใบไม้แห้งผสมขี้เถ้า เพื่อปรับปรุงดินก่อนการปลูกพืชผัก หรือพืชอายุสั้น

2) ทำหลุมระเบิดปุ๋ย โดยการขุดหลุมความลึกประมาณ 1 ฟุต ใส่ใบไม้แห้ง กากน้ำหมัก และรำข้าว เพื่อบำรุงไม้ผล ไม้ยืนต้น ที่มีความเสื่อมโทรม

3) ทำปุ๋ยหมักน้ำ โดยใช้ผลไม้ภายในแปลงที่ร่วงหล่น หรือมีตำหนิ ถูกทำลาย เช่น กล้วย ขนุน จำปาตะ หน่อกล้วย ผสมกับกากน้ำตาลและน้ำขาวข้าว ที่ได้จากข้าวที่ปลูกเองแบบอินทรีย์ในพื้นที่ 2 ไร่

โดยพื้นฐาน ลักษณะบริเวณพื้นที่การเกษตรนั้น เป็นดินเปรี้ยว จึงต้องบำรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ยที่มีค่าต่างมาก เพื่อลดความเปรี้ยวของดิน นอกจากนี้การใส่ปุ๋ย หรือบำรุงดินนั้น จะใส่เมื่อพบว่าพืชมีความเสื่อมโทรม หากพืชสามารถเจริญเติบโตได้ตามปกติ จะไม่มีการใส่ปุ๋ยหรือบำรุงดิน เพราะมีการเลี้ยงเปิดและไถปล่อยในบริเวณพื้นที่การเกษตร ถือว่าเป็นการใส่ปุ๋ยให้พืชผักอยู่เป็นประจำ

5.2 การจัดการเมล็ดพันธุ์และการขยายพันธุ์

ในช่วงแรกของการเริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์ มีการใช้เมล็ดพันธุ์จากบ้านที่จังหวัดน่าน หลังจากนั้นได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้เองจากระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์

5.3 การบริหารจัดการศัตรูพืช

สำหรับการบริหารจัดการศัตรูพืชนั้น ได้ใช้วิธีการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน เช่น ชีววิธี สารธรรมชาติจากพืช วิธีกล และวิธีเขตกรรม

5.4 ผลผลิตและผลิตภัณฑ์

การทำเกษตรแบบอินทรีย์นั้น นอกจากกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยแล้วนั้น ยังมุ่งเน้นที่การเกื้อกูลกันของพืชและสัตว์ ดังนั้นภายในพื้นที่การเกษตรจึงมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น การเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด นอกจากนี้ยังต้องมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อยืดอายุการเก็บรักษาและสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า ทำให้มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ได้แก่

1) พืชผัก เช่น พริก มะเขือ กระเพรา โหระพา คื่นช่าย และถั่วฝักยาว

2) ไม้ยืนต้นที่รับประทานยอด เช่น มะกอก มันปู ขะอม มะม่วงหิมพานต์ และผักเหียง

3) ไม้ผล เช่น เงาะ ลองกอง มังคุด จำปาตะ ขนุน จำปูลิง มะพร้าวกะทิ มะพร้าวน้ำหอม มะนาว มะยม มัลเบอร์รี่ กล้วยหิน กล้วยไข่ กล้วยน้ำว่า กล้วยนางยา มะขาม และมะม่วง

4) ปศุสัตว์ เช่น เป็ดบาบารี เป็ดบ้าน เป็ดไข่ ไก่บ้าน ไก่เบตง ไก่ไข่ ไข่เป็ด และไข่ไก่

5) ผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น ไอศกรีม กล้วยฉาบ ผลไม้แช่อิ่ม ผลไม้ทรงเครื่อง หน่อไม้ดอง และไข่เค็ม

5.5 การตลาดและการจำหน่าย

การจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของเกษตรกรต้นแบบ ไม่ได้มีปัญหาในส่วนนี้ เนื่องจากรูปแบบการจำหน่ายที่หลากหลาย เช่น 1) การจำหน่ายที่หน้าบ้าน 2) การจำหน่ายที่ตลาดเกษตรกร บริเวณศาลากลางจังหวัดสตูล ในทุกวันพุธ 3) การจำหน่ายที่ตลาดเกษตรกร บริเวณธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาเมืองสตูล และ 4) การจำหน่ายให้กับผู้ที่เข้ามาใช้บริการโฮมสเตย์ โดยได้มีการทำที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ จำนวน 2 ห้อง เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้มาใช้บริการ ที่พักผ่อนและสัมผัสวิถีชีวิตแบบเกษตรอินทรีย์ พร้อมทั้งรับประทานอาหาร ที่ปรุงจากผลผลิตภายในแปลงเกษตรอินทรีย์แบบสดใหม่ และมี Facebook page สำหรับการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ภายใต้ชื่อ “Wangprachan Organic Homestay & Cafe - วังประจันออร์แกนิกโฮมสเตย์ & คาเฟ่”

นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่มีการผลิตแบบอินทรีย์ เพื่อแบ่งปันฝากขายผลผลิตเมื่อมีมากหรือน้อยเกินความต้องการของตลาด

จากการมีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย สามารถสร้างรายได้แก่ครัวเรือนมากกว่า 200,000 บาทต่อปี จากผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ดังนี้

ลำดับ	ผลผลิตและผลิตภัณฑ์	รายได้ต่อปี (บาท)	ช่วงที่ให้ผลผลิต/จำหน่าย
1	เงาะ	57,000	กรกฎาคม – กันยายน
2	ลองกอง	3,500	กรกฎาคม – กันยายน
3	มังคุด	3,500	กรกฎาคม – กันยายน
4	จำปาดะ	3,500	กรกฎาคม – กันยายน
5	จำปูลิง	7,500	กรกฎาคม – กันยายน
6	มะพร้าวกะทิ	12,000	ตลอดทั้งปี
7	มะพร้าวน้ำหอม	20,000	ตลอดทั้งปี
8	มะนาว	1,000	ตลอดทั้งปี
9	มะยม	1,000	ตลอดทั้งปี
10	มันเบอร์รี่	2,000	มกราคม – กรกฎาคม
11	กล้วย (กล้วยหิน, กล้วยไข่, กล้วยน้ำว้า)	10,000	ตลอดทั้งปี
12	ไอศกรีมมันเบอร์รี่	900	เมษายน – กรกฎาคม
13	ไอศกรีมกล้วยไข่	3,000	ตลอดทั้งปี
14	ไอศกรีมจำปูลิง	500	กรกฎาคม – กันยายน
15	ไอศกรีมกระท้อน	900	กรกฎาคม – กันยายน
16	กล้วยฉาบ	50,000	ตลอดทั้งปี
17	กระท้อนแช่อิ่ม	1,200	เมษายน – กรกฎาคม
18	มะม่วงแช่อิ่ม	1,500	กรกฎาคม – กันยายน
19	มะขามแช่อิ่ม	4,000	ตลอดทั้งปี
20	กระท้อนทรงเครื่อง	20,000	เมษายน – กรกฎาคม
21	เป็ด	1,800	ตลอดทั้งปี
22	ไก่บ้าน	2,300	ตลอดทั้งปี
23	ไข่เป็ด	2,500	ตลอดทั้งปี
24	ไข่ไก่บ้าน	1,800	ตลอดทั้งปี

ลำดับ	ผลผลิตและผลิตภัณฑ์	รายได้ต่อปี (บาท)	ช่วงที่ให้ผลผลิต/จำหน่าย
25	ไข่เค็ม	3,000	ตลอดทั้งปี
26	ผักสวนครัว	3,000	ตลอดทั้งปี
27	ผักทานยอด	10,000	ตลอดทั้งปี

6. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การทำเกษตรอินทรีย์ให้สำเร็จนั้น ต้องดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือมีความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง มีความรู้ และมีคุณธรรม แต่ที่สำคัญคือการมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง คือเน้นการปลูกพืชพื้นบ้าน เลี้ยงสัตว์ที่สายพันธุ์พื้นบ้าน และมีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลายเพื่อป้องกันความเสี่ยง ที่สำคัญอีกอย่างคือต้องมีใจรักในการทำเกษตร อย่ารีบร้อนให้พืชผัก ออกผลผลิต ต้องรอให้ผลผลิตออกตามฤดูกาล ตามธรรมชาติ “ซึ่งทำแบบไม่ทำ ถ้าทำให้มากมันจะไม่กลายเป็นเกษตรอินทรีย์” เกษตรกรต้นแบบกล่าว

7. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข

ในการทำเกษตรทุกรูปแบบนั้น ย่อมมีปัญหาอุปสรรคเสมอ แต่ในการทำเกษตรอินทรีย์ จะพบปัญหาว่าผู้อื่นมักไม่มีความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ ไม่เข้าใจว่าอาหารอินทรีย์เป็นยา ซึ่งต้องใช้ความอดทน ในการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง และในช่วงแรกตนเองยังไม่มีความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์มากนัก จึงต้องสังเกตรธรรมชาติ ต้องดูแลใส่ใจ และใช้ความชอบส่วนตัวมาเป็นกำลังใจในการทำเกษตรอินทรีย์

8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

- 8.1 มีแผนในการผลิตที่ชัดเจน และมีวินัยในการดูแลพืชและสัตว์ ให้ตรงตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
- 8.2 มีรายได้เพิ่มขึ้น
- 8.3 เพิ่มความเชื่อมั่นให้ลูกค้า สามารถขายสินค้าได้เพิ่มขึ้น
- 8.4 สุขภาพดี มีความสุข และสามารถพึ่งพาตนเองได้

9. การขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่น

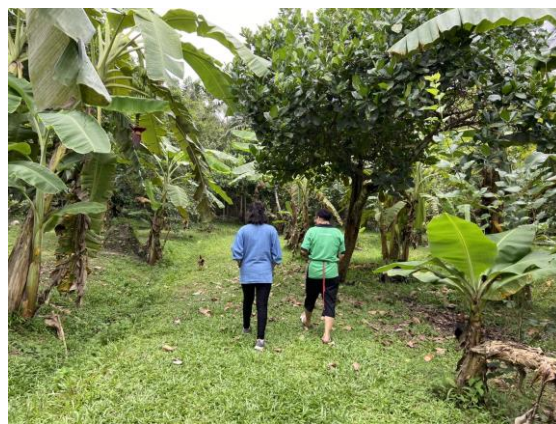
- 9.1 การปรับเปลี่ยนพื้นที่บริเวณแปลงเกษตรเป็นสถานที่เรียนรู้ ให้แก่เกษตรกรในละแวกใกล้เคียง และเกษตรกรทั่วไปที่มีความสนใจ ซึ่งสามารถเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การทำเกษตรแบบผสมผสาน การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
- 9.2 การเป็นวิทยากรบรรยาย ในโครงการต่าง ๆ
- 9.3 การเข้าร่วมเป็นเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

ภาคผนวก

ทีมถอดบทเรียน

1.1 นายกฤษฎา หลักเมือง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ	สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล
1.2 นางสาวสุชีรา บัวมาศ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ	สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล
1.3 นางสาวศรินยา สว่างภาพ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ	สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล
1.4 นายสมปอง เหมโคกน้อย	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ	สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล

ภาพการถอดบทเรียน

ภาพกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

ภาพกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล (ต่อ)

ภาพกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ตำบลวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล (ต่อ)

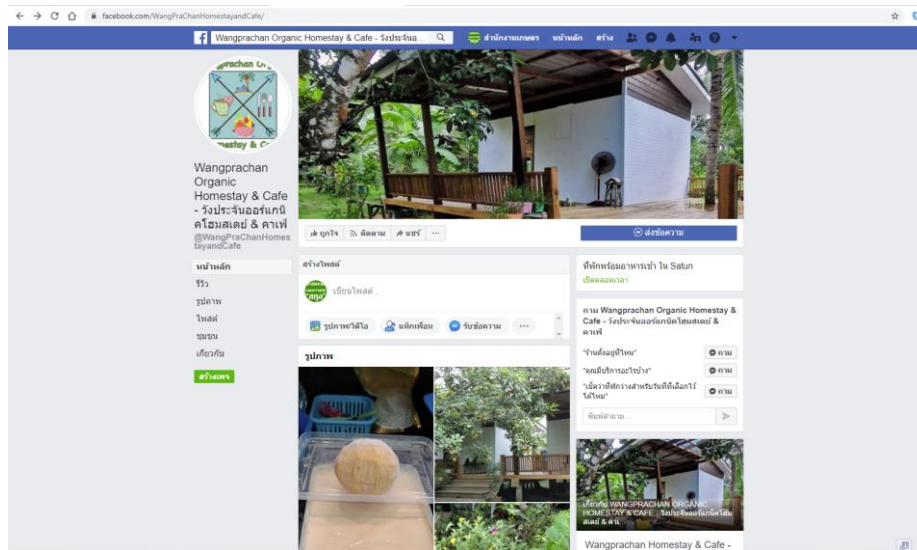

การจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์

Facebook page

“Wangprachan Organic Homestay & Cafe - วังประจันต์ออร์แกนิกโฮมสเตย์ & คาเฟ่”

การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล

รายการปากท้องต้องรู้ ช่อง 8 ออกอากาศเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2563
การทำไอศกรีมกระท้อนอินทรีย์ ต่อยอดเพิ่มรายได้

สามารถชมย้อนหลังได้ที่ <https://www.youtube.com/watch?v=OiXLrjzSrf&t=951s>

รายการวันใหม่ว่าไรดี ช่อง Thai PBS ออกอากาศวันที่ 14 สิงหาคม 2563
การแปรรูปผลผลิต โดยการทำไอศกรีมกระท้อนผลิตภัณฑจากสวนออร์แกนิก

สามารถชมย้อนหลังได้ที่ <https://www.youtube.com/watch?v=rhg2g4GphB0&t=1316s>

หนังสือรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กรมวิชาการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ใบรับรองฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางกาญจนา นาปาเลน
บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 2 ตำบลวังประจัน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล

ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เล่ม 1
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รหัสรับรอง TAS - 54044
ขอบข่ายการรับรอง : การผลิตพืชอินทรีย์
ประเภทการรับรอง : แหล่งผลิต

ที่ตั้งแปลง 46 หมู่ที่ 2 ตำบลวังประจัน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล
พื้นที่รวม 3.25 ไร่ จำนวน 5 ชนิดพืช

1. เงาะ	พื้นที่	1.50 ไร่
2. มะพร้าวน้ำหอม	พื้นที่	1.00 ไร่
3. ลองกอง	พื้นที่	0.25 ไร่
4. มังคุด	พื้นที่	0.25 ไร่
5. กระท้อน	พื้นที่	0.25 ไร่

วันที่รับรอง 31 สิงหาคม 2562

วันที่หมดอายุ 30 สิงหาคม 2564

(นายจรัส สุวรรณประเสริฐ)

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8
ปฏิบัติราชการแทนอธิบดีกรมวิชาการเกษตร

